

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2002/108

Karar Sayısı : 2004/55

Karar Günü : 5.5.2004

Resmi Gazete tarih/sayı: 20.07.2004/25528

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Eceabat Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 4.4.1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 207. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder..." ibaresinin, Anayasa'nın 138., 140., 141. ve 142. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Denize çıkarken yangın söndürme cihazını teknesinde bulundurmayan sanığın 4922 sayılı "Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun"un 20. maddesiyle cezalandırılması istemi ile açılan davada, itiraz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun itiraz konusu ibareyi de içeren 207. maddesi şöyledir:

"Madde 207- Cumhuriyet Müddeiumumiliği duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder ve suçun sübutuna yardım edecek eşyayı mahkemeye verir.

Maznun veya şahit yahut ehlihibre çok olmasından veya maznunun sorgusunun uzaması ihtimalinden dolayı duruşmanın bir günde bitmeyeceği anlaşılırsa reis şahitlerle ehlihibrenin hepsini veya bir kısmını sonraki duruşmalara davet ettirebilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 138., 140., 141. ve 142. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Nurettin TURAN, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN ve Enis

TUNGA'nın katılımlarıyla 18.6.2002 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, işin esasının incelenmesine, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A-Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 207. maddesinin birinci fıkrasında, "Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder ve suçun subutuna yardım edecek eşyayı mahkemeye verir" denilmektedir.

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, fıkra da yer alan "Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder" tümcesinin iptalini istemiş ise de "Cumhuriyet Savcılığı" ibaresinin fıkranın iptali istenilen birinci tümcesi yanında ikinci tümcesi için de uygulanması sözkonusudur.

Bu nedenle, itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 207. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder..." kuralına ilişkin esas incelemenin, "...duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına, 5.5.2004 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

B- Kuralın Anlam ve Kapsamı

1412 sayılı Yasa'nın 207. maddesinin birinci fıkrasında, Cumhuriyet Savcılığının, duruşma için icabeden celpnameleri yazacağı, tebliğ edeceği ve suçun sübutuna yardım edecek eşyayı mahkemeye vereceği öngörülmüştür.

Madde gerekçesinde, *"Her müddei, davasını bizzat takip ve ispat ile mükellef olmasına göre; Almanya'da olduğu gibi bilûmum tebligatın müddeiumumilik marifetiyle icrası kabul edilmiştir. Ve bu suretle şimdiki usulün tebdili elzem görülmüştür. Duruşmadan bahis olan bundan sonraki fasıldan anlaşılacağı üzere, ceza davalarında en mühim nokta, muhakemeyi bilâinkita icra eylemek ve her halde bir günde bitirmektir. Maahaza, maznunların veya istima edilecek şahitlerin ve ehlihibrenin çokluğu dolayısıyla mürafaanın bir günde bitmesi ihtimali olmayan hallerde filâsıl mahkemenin idaresiyle mükellef olan reis, hangi şahit ve ehlihibrenin ilk yevmü mürafaada (duruşma gününde) ve hangilerinin ertesi günü veya daha ertesi günü davet edilmesi lâzım geleceğini evvelden tayin eder ve Cumhuriyet Savcılığı da ona göre celpnameleri tanzim ve tebliğ eder"* denilmiştir.

Ceza yargılamasında, müştekilerin, sanıkların, tanıkların ve bilirkişilerin duruşmaya davetleri için yazılan yazılara celpname adı verilir.

Uygulamada, yargılama ve karar verme fonksiyonlarını yerine getiren hâkim, gereksinim duyduğu kişilerin dinlenmesine karar vermekte ve düzenlenen davetiye niteliğindeki celpnameler Cumhuriyet Savcılığı aracılığı ile ilgisine ulaştırılmaktadır.

İtiraz konusu ibarenin madde gerekçesi ile birlikte değerlendirilmesi yapıldığında, Cumhuriyet Savcılığı'nın celpnameleri tanzim etmesinin, mahkemelerden gelen celpname ve her türlü evrakı, tebliği gerçekleştirecek mercilere bir üst yazı veya havale ile aktarması biçiminde anlaşılması gerektiğinde kuşku yoktur.

C- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, Devletin üç temel erkenden birinin yargı olduğu, yargı erkinin Türk Uluşu adına yargılamaya yetkili mahkemelerce kullanıldığı, Cumhuriyet Savcısı'nın ceza yargılamasında davacı taraf durumunda bulunduğu, yargısal bir işlemin iddia makamı ile yürütülmesinin bağımsız yargı anlayışına uygun olmadığı, son soruşturma safhasına gelmiş davalarda mahkemelerin iddiadan bağımsız bir şekilde işlemesi gerektiği, mahkemelerin uygun bir tarzda yapılandırılması ile yazışmaların doğrudan mahkemeler vasıtasıyla yapılmasının bağımsız yargı imajına katkıda bulunacağı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın "Mahkemelerin Bağımsızlığı" başlıklı 138. maddesinde hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasa ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri, hiç bir organ, makam, merci veya kişilerin yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uymak zorunda oldukları; 140. maddenin ikinci fıkrasında, hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifâ edecekleri, üçüncü fıkrasında, hâkim ve savcılarının niteliklerinin, atanmalarının, hakları ve ödevlerinin, meslekte ilerlemelerinin, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesinin, haklarında disiplin kovuşturması açılmasının ve disiplin cezası verilmesinin, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma yapılmasının ve yargılanmalarına karar verilmesinin, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işlerinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği; 141. maddesinin son fıkrasında da, davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu belirtilmiştir.

Yasaların öngördüğü durumlarda cumhuriyet savcılarının, mahkemelerde hazır bulunmaları ve yargılamaya katılmaları yanında kamu davası açma görevi de bulunmaktadır. Cumhuriyet savcılarının, ayrıca mahkeme kararıyla verilen tutuklama, yakalama ve ihzar müzekkerelerinin yerine getirilmesi gibi yargılamaya ilişkin diğer adli ve idari görevleri de vardır.

Celpnamenin tebliği, yargılamaya ilişkin adli işlemlerin yürütülmesi sırasında hâkimin kararı üzerine yapılmakta olup, savcının buradaki görevi ise mahkemelerden gelen evrakı kolluk kuvvetlerine havale etmekten ibarettir.

Bu nedenle, celpnamenin ilgisine tebliğ edilmesinde cumhuriyet savcılığının aracı olması hâkimin yargılama ve özgürce karar verme olgusunu sağlayan bağımsızlığını etkilemediği gibi, bu durum hâkimlerin görevlerine müdahale olarak da kabul edilemez.

Öte yandan, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 154. maddesinin 3842 sayılı Yasa ile değiştirilen ikinci fıkrasında bütün zabıta makam ve memurlarının adliyeye ilişkin işlerde Cumhuriyet Savcılarının bütün emirlerini yerine getirmek zorunda oldukları belirtilmiştir. Kaldı ki görevi ne olursa olsun işlemleri geciktiren veya yerine getirmeyenler hakkında gerekli yasal işlemin yapılacağı kuşkusuzdur. Bu durumda, celpnamelerin Cumhuriyet Savcıları kanalıyla tebliğ edilmesinin, ekonomik külfet getireceği ve davaların kısa sürede sonuçlandırılmasına engel oluşturacağından söz edilemez.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 138., 140. ve 141. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 142. maddesiyle doğrudan ilgisi görülmemiştir.

Bu görüşe Haşim KILIÇ ile Fazıl SAĞLAM katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

4.4.1929 günlü, 1412 sayılı "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu"nun 207. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder ..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığı ve itirazın REDDİNE, Haşim KILIÇ ile Fazıl SAĞLAM'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 5.5.2004 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU	Ertuğrul ERSOY
Üye	Üye	Üye
Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN
Üye		Üye
Fazıl SAĞLAM		A. Necmi ÖZLER

KARŞIOY YAZISI

"Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu"nın 207. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Cumhuriyet Savcılığı duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder*" şeklindeki itiraz konusu kural, "*duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder*" ibaresi ile sınırlı olarak incelenmiştir. Çoğunluk kararında, maddede yer alan "*celpnameleri yazar*" ibaresini ihmal eden bir yorum esas alınarak başvuru reddedilmiştir. Çoğunluk kararına göre, "*Savcılığın celpnameleri tanzim etmesi, mahkemelerden gelen celpname ve her türlü evrakın, tebliği gerçekleştirilecek mercilere bir üst yazı ile havale ile aktarılması biçiminde anlaşılmalıdır.*" Oysa maddenin açık sözü böyle bir yoruma elverişli değildir. Çünkü itiraz konusu kurala göre Savcılık, yalnızca celpnamelerin tebliği ile değil, yazılması ile de görevli ve yetkilidir. "Savcı celpnameleri yazar" sözcüğüne genel hukuk öğretisinin yorum kuralları ile başka bir anlam vermek mümkün değildir. Bu kurallara göre, maddenin gerekçesi de, ancak maddenin sözünü doğruladığı ölçüde önem kazanır. Anayasaya uygun yorum yöntemi de dahil olmak üzere hiçbir yorum ilkesi ve yöntemi *contra legem* (kanuna aykırı yorum) yorum olanağı tanımaz. Uygulamanın farklı olması, Anayasaya uygunluk denetimini itiraz konusu kuralı esas alarak yapma durumunda olan Anayasa Mahkemesini etkilememelidir.

İtiraz konusu kuralın açık ifadesinden duruşma için gerekli davetiyeleri yazma ve tebliğ etme yetkisi doğrudan savcıya verildiği anlaşılmaktadır. Özellikle ceza yargılamasında mahkemece alınan ara kararların yerine getirilmesini sağlamada Savcılığın önemli bir işlev yerine getireceği kuşkusuzdur. Ancak, bu işlev mahkemece belirlenen ve talep edilen konularla sınırlı kalmalıdır. Oysa itiraz konusu kuralda duruşma için gereken tüm yazıları yazma ve tebliğ etme görev ve yetkisi doğrudan savcıya verilmiştir. Bu durumu savcı ve yargıcın yargılama sürecindeki farklı konum ve işlevleriyle bağdaştırmak olanaksızdır.

Ceza yargılamasında savcının sahip olduğu merkezi konum, savcı ve yargıç arasındaki organik bağ öteden beri eleştiri konusu olmuştur ve olmaktadır. İtiraz konusu kural, objektif anlamıyla bu eleştirileri haklı kılacak bir içerik taşımakta ve böyle bir görüntüyü doğrulamaktadır.

Uygulamada itiraz konusu kuralın "celpnameleri yazma" ile ilgili bölümünün ihmal edilmiş olması, yukarda açıklanan anlayışın ihmal yoluyla aşılmaya çalışıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilse de Anayasa yargısı uygulamayı değil, kuralı denetlemekle görevlidir. İtiraz konusu kural, anayasaya uygun bir yoruma da elverişli değildir. Çünkü Anayasaya uygun yorum, bir yasa normunun uygulanmasında aynı derecede savunulabilir nitelikte iki farklı yorum olanağı varsa, bunlardan anayasaya uygun olanının seçilmesine cevaz verir. Oysa, çoğunluk kararında benimsenen yorum, yasanın sözüne açıkça aykırı *contra legem* bir yorumdur.

Yukardaki açıklamalara göre, objektif anlamıyla yargı bağımsızlığını zedeleyen ve sav ve savunma arasındaki dengeye gölge düşüren itiraz konusu kuralın iptali gerekir. Böyle bir iptal yargılama düzenine de halel getirmez, aksine *contra legem* bir yorumla oluşan uygulamanın Anayasaya ve hukuka uygun bir duruma gelmesini sağlar.

Nitekim CMUK Tasarısında itiraz konusu kurala yer verilmemiş, Tasarı'nın "Tebliğat ve yazışma usulü" başlıklı 37. maddesinde de her türlü tebliğat ve yazışmaların mahkeme

Esas Sayısı : 2002/108
Karar Sayısı : 2004/55

başkanı veya hakim tarafından yapılacağı, infaz edilecek kararların C. savcılığına verileceği öngörülmüştür.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın iptali istemini reddeden çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Üye

Fazıl SAĞLAM